UTP 12/2017 vp

ULKOASIAINMINISTERIÖ 21.6.2017
Eurooppa-osasto

Ajankohtaiskatsaus Suomen ja Ruotsin ulko- ja turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön

Suomella ja Ruotsilla on yhdensuuntainen näkemys tiiviimmän ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön tärkeydestä. Suomen ja Ruotsin laaja-alaista ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä vahvistetaan tiivistyvän puolustuspoliittisen yhteistyön rinnalla. Suomen ja Ruotsin ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö täydentää yhteistyötä ja vuoropuhelua, jota käydään Pohjoismaiden kesken ja NB8-kokoonpanossa.

Ruotsi on Suomelle luontevin ja tärkein yksittäinen kumppani turvallisuuspolitiikassa. Ruotsin kanssa tehtävällä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisella yhteistyöllä on tärkeä merkitys Pohjolan ja Itämeren alueen turvallisuuspoliittisen vakauden edistämisessä. Nato-kumppanuus, Itämeren alueen turvallisuuskysymykset, Venäjä, EU:n yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, Euroopan turvallisuusjärjestyksen haasteet ja hybriditoiminta ovat esimerkkejä aiheista, joissa molemmilla mailla on yhteinen intressi tehdä laajempaa ja tiiviimpää yhteistyötä.

Viime vuonna annettu valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko linjasi tavoitteet yhteistyön syventämiseksi Ruotsin kanssa. "*Ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö Ruotsin kanssa on laaja-alaista ja sitä edistetään yhteisten etujen pohjalta, ilman rajoitteita. Kahdenvälinen yhteistyö ei korvaa eikä sulje pois kummankaan osapuolen muuta yhteistyötä. Suomi ja Ruotsi arvioivat turvallisuusympäristöään pitkälti samoista lähtökohdista. Tältä pohjalta ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön syventäminen Ruotsin kanssa on Suomen etujen mukaista.*"

Suomi ja Ruotsi jakavat yhteisen arvopohjan ja turvallisuusympäristön ja arvioivat turvallisuusympäristöään pitkälti samoista lähtökohdista. Mailla on yhdensuuntainen näkemys **tiiviimmän ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön** tärkeydestä. Suomen ja Ruotsin laaja-alaista ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä vahvistetaan tiivistyvän puolustuspoliittisen yhteistyön rinnalla.

Suomen ja Ruotsin **puolustusyhteistyötä** tiivistetään ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä puolustusselonteon linjausten mukaisesti. Puolustusyhteistyö Ruotsin kanssa tähtää Itämeren alueen turvallisuuden sekä Suomen ja Ruotsin puolustuksen vahvistamiseen. Puolustusyhteistyötä kehitetään kattamaan operatiivinen suunnittelu kaikissa tilanteissa. Puolustushallinto jatkaa Ruotsin kanssa operatiivisen puolustusyhteistyön poliittisten linjausten mukaisesti.

Ruotsin hallituksen maaliskuussa 2017 asettama selvitys tutkii laillisia puitteita Ruotsin ja Suomen väliselle puolustusyhteistyölle. Tavoitteena on varmistaa, että tarvittaessa Ruotsi voi riittävän nopeasti päättää sotilaallisen avun antamisesta ja vastaanottamisesta.

Ruotsi on Suomelle luontevin ja tärkein yksittäinen kumppani turvallisuuspolitiikassa. Ruotsin kanssa tehtävällä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisella yhteistyöllä on tärkeä merkitys Pohjolan ja Itämeren alueen turvallisuuspoliittisen vakauden edistämisessä. Euroopan ja Itämeren alueen turvallisuuspoliittisen tilanteen muutos on osaltaan luonut tarvetta maiden välisen yhteistyön ja vuoropuhelun tiivistämiselle. Samalla lisäämme toimiemme vaikuttavuutta laajemminkin kansainvälisessä yhteisössä.

Suomen ja Ruotsin ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö täydentää luontevasti sitä yhteistyötä ja vuoropuhelua, jota käydään Pohjoismaiden kesken (N5) ja myös NB8-kokoonpanossa. Kahdenvälinen yhteistyö ei korvaa eikä sulje pois kummankaan osapuolen muuta yhteistyötä.

Nato-kumppanuus, Itämeren alueen turvallisuuskysymykset, Venäjä, EU:n yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, Euroopan turvallisuusjärjestyksen haasteet ja hybriditoiminta ovat esimerkkejä aiheista, joissa molemmilla mailla on yhteinen intressi tehdä laajempaa ja tiiviimpää yhteistyötä.

Ruotsi on yksi yhdeksästä Helsinkiin perustetun **hybridiuhkien** vastaisen osaamiskeskuksen perustajajäsenestä. Ruotsilla on myös mielenkiintoa tiivistää Suomen kanssa yhteistyötä strategiseen viestintään liittyvissä kysymyksissä. Suunnitteilla on syksyllä 2017 Helsingissä pidettävä Suomi–Ruotsi-yhteisharjoitus informaatiovaikuttamisen sektorilla.

Venäjän osalta Ruotsin kanssa on pitkään käyty vuoropuhelua. Kuluneen vuoden aikana esiin on noussut myös yhteisen Venäjä-analyysin tuottaminen. Ruotsi ja muut Pohjoismaat ovat viime aikoina elvyttäneet poliittisen tason kontaktejaan Venäjän kanssa. Myös Ruotsissa on nähty tarve vuoropuheluun Venäjän kanssa, ja Ruotsin lähestymistapa Venäjä-suhteiden hoidossa on lähentynyt Suomea.

Yhdysvaltain suuntaan yhteistyötä on kehitetty Pohjoismaiden kesken, ja tämän ohella jatketaan jo vakiintunutta Epine-yhteistyötä (Pohjoismaat, Baltit). Suomen ja Ruotsin ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön tiivistyminen voi avata uusia mahdollisuuksia myös Yhdysvaltain kanssa tehtävässä yhteistyössä. Esimerkiksi Yhdysvaltain vetämässä ISIL:n vastaisessa koalitiossa sekä Suomi että Ruotsi ovat aktiivisesti mukana, molemmat mm. osallistuvat Irakin turvallisuusjoukkojen koulutustoimintaan.

Nato-kumppanuuden kehittämissä Suomen ja Ruotsin tavoitteet ovat hyvin yhteneväiset. Molemmat maat ovat ns. laajennettujen mahdollisuuksien kumppaneita (EOP). Krimin liittäminen Venäjään ja aseellisen konfliktin käynnistyminen Itä-Ukrainassa on johtanut siihen, että Itämeren alueen strateginen merkitys on kasvanut. Itämeren alueen turvallisuutta koskeva ns. 28+2 yhteistyö jatkuu osana käynnissä olevaa EOP-kumppanuutta. Suomen ja Ruotsin kansallisten tavoitteiden koordinointi sekä yhteisten intressien tunnistaminen ja ajaminen vahvistaa jatkossakin maiden vaikuttamismahdollisuuksia.

Ruotsin pyrkimys uuteen asemoitumiseen **eurooppalaisessa turvallisuus- ja puolustusyhteistyössä** on avaamassa uusia mahdollisuuksia yhteistyön tiivistämiseen EU:n yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa sekä EU:n puolustusyhteistyössä. Perinteisesti Suomi ja Ruotsi ovat tehneet läheistä yhteistyötä EU:n kriisinhallinnassa, etenkin EU:n siviilikriisinhallinnan kehittämisessä. Sotilaallisen kriisinhallinnan konseptuaaliseen kehittämiseen – mm. esikuntarakenteet, yhteisrahoitus – Ruotsi on aiemmin suhtautunut Suomea varauksellisemmin. EU:n puolustusyhteistyöhön Ruotsin suhtautuminen on niin ikään ollut Suomea varauksellisempaa. Joulukuun Eurooppa-neuvoston jälkeen Ruotsi on asettunut aktiivisesti tukemaan EU:n puolustusyhteistyön kehittämistä. Samalla se on aktiivisesti hakenut läheisempää yhteistyötä Suomen kanssa sektorilla, jolla Suomella on jo pitkään ollut korkea profiili.

Läheinen yhteistyö **kriisinhallinnassa** on itsestäänselvyys. Kun mietitään uusia osallistumisia tai muita merkittäviä kriisinhallintapäätöksiä – OIR-jatko-osallistumisesta päättäminen on ajankohtainen esimerkki – Suomi ja Ruotsi vähintäänkin peilaavat toistensa päätösvalmisteluja ja usein lähtökohtaisesti etsivät mahdollisuuksia yhteisille joukkokontribuutioille.

Asevalvonnan ja aseidenriisunnan sekä **YK-yhteistyön** osalta vakiintunutta ja laajaa pohjoismaista yhteistyötä täydennetään Suomen ja Ruotsin välisillä kahdenvälisillä yhteistyöaloitteilla ja vuoropuhelulla. Esimerkkinä yhteistyön merkityksestä voidaan mainita

ulkoministereiden yhteisartikkeli ydinsulkusopimuksesta (4.5.2017), joka saatiin aikaan huolimatta erilaisesta suhtautumisesta ydinasekieltosopimusta koskeviin neuvotteluihin. Kahdenvälistä yhteistyötä pyritään tiivistämään myös **rauhanvälityksessä**. Molemmilla mailla on tavoitteena vahvistaa YK:n roolia rauhanvälityksessä sekä alueellisten toimijoiden vastuuta kestävästä rauhasta. Suomi ja Ruotsi pyrkivät myös vahvistamaan naisten roolia rauhanvälityksessä pohjoismaisen naisvälittäjäverkoston toimintaa tukemalla. Euroopan rauhaninstituutti (EIP) perustettiin 2014 Suomen ja Ruotsin aloitteesta.

Suomen ja Ruotsin välistä ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä tiivistetään korkean tason tapaamisia lisäämällä. Tavoitteena on säännöllinen, strateginen dialogi ulkoministereiden välillä ulko- ja turvallisuuspoliittisista kysymyksistä – vähintään kaksi ulkoministerikokousta vuodessa. Samalla tiivistetään ja laajennetaan virkamiestason vuoropuhelua ja tiedonvaihtoa ja pyritään edesauttamaan laajempaa yhteiskunnallista vuoropuhelua mm. tutkijoiden ja parlamentaarikkojen välillä. Yhtenä askeleena pyritään luomaan Suomen ja Ruotsin välinen ulkopoliittinen foorumi, ja tähän liittyen järjestetään ministeritason ulkopoliittinen konferenssi Hanasaaressa (ns. Hanalys-konferenssi 5.–6.9.2017).

Yhteiset kannanotot yhteispuheenvuorojen, -esiintymisten sekä pää- ja ulkoministereiden yhteisartikkeleiden muodossa ovat keskeinen osa yhteistyötä. Ulkoministereiden ja virkamiesjohdon **yhteismatkat** ovat esimerkkejä konkreettisista askeleista yhteistyön edistämisessä. Ulkoministereiden yhteismatka pyritään toteuttamaan syksyllä 2017. Virkamiesjohdon yhteismatkoja on jo tehty. Ulkoministeriöiden välinen **virkamiesvaihto** käynnistyi syyskuussa 2016, jolloin ensimmäinen suomalaisvirkamies aloitti työnsä Ruotsin ulkoministeriössä. Ruotsalaisvirkamies sijoitetaan vastavuoroisesti Helsinkiin syksyllä 2017. Seuraavan suomalaisvirkamiehen sijoittamista Tukholmaan valmistellaan.

Ulkoministeriö on muistuttanut kaikkia **ulkomaanedustustoja** käytännön yhteistyön tiivistämisestä paikallisesti Ruotsin edustustojen kanssa. Monilla asemapaikoilla edustustot tekevätkin jo aktiivisesti yhteistyötä. Lisäksi ulkoministeriö on tehnyt kartoituksen **ministeriön eri osastojen yhteistyöstä** Ruotsin kanssa. Kartoituksen pohjalta pyritään täydentämään mahdollisia aukkoja yhteistyössä ja vuoropuhelussa. Esimerkkeinä voidaan mainita Lähi-itää ja Aasiaa koskevan pohjoismaisen yhteistyön täydentäminen Suomen ja Ruotsin välisellä säännöllisellä vuoropuhelulla sekä kauppapolitiikan osalta Suomen ja Ruotsin väliset yhteistyöaloitteet esim. vapaakaupan edistämisen ja sisämarkkinoiden osalta.